

ZPRÁVY

49. MEDZINÁRODNÁ KONFERENCIA ARCHEOLÓGIE STREDOVEKU

Obr. 1. Rytierska sieň Zvolenského zámku, prvý prednáškový deň konferencie.

V dňoch 18.–22. septembra 2017 sa v srdci Slovenska vo Zvolene konal 49. ročník medzinárodnej konferencie stredoveku. Hlavným organizátorom bol Archeologický ústav SAV v Nitre v úzkej spolupráci s Katedrou archeológie Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre a Katedrou plánovania a tvorby krajiny Technickej univerzity vo Zvolene. Podujatie sa uskutočnilo aj za výdatnej podpory Mesta Zvolen. Ústrednou témou konferencie bola: Produkcia, spracovanie a skladovanie potravín v stredoveku a včasnom novoveku. Miestom konania sa prvý deň podujatia stala Rytierska sieň Zvolenského zámku a nasledujúce dni prednášková sieň v budove Technickej univerzity vo Zvolene. Na konferencii sa zúčastnilo viac ako 80 bádateľov z Českej republiky, Nemecka, Poľska, Maďarska, Ukrajiny a Slovenska, z akadémií vied, univerzít, múzeí a ďalších inštitúcií. V rámci stanoveného programu odznelo 32 referátov s výborným interdisciplinárnym premostením na viaceré odbory a vystavených bolo 29 posterov, ktoré boli podnetne oddiskutované.

V pondelok 18. septembra sa v dopoludňajších hodinách začala registrácia účastníkov na Zvolenskom zámku a viacerí využili možnosť prehliadky objektu s odborným výkladom stavebného historika Michala Šimkovica. Po uvítacích príhovoroch zástupcov všetkých inštitúcií (doc. PhDr. Matej Ruttikay, CSc., riaditeľ Archeologického ústavu SAV v Nitre, Ing. Lenka Balkovičová, primátorka mesta Zvolen, doc. Ing. Marián Schwarz, CSc., dekan Fakulty ekológie a environmentalistiky Technickej univerzity vo Zvolene, doc. PhDr. Noémi Beljak Pažinová, PhD., vedúca Katedry archeológie FF UKF v Nitre), ktoré sa podieľali na organizácii konferencie, odzneli prvé dva úvodné referáty, ktoré účastníkov zaslávili do hlavnej témy. Najprv prednášal Matej Ruttikay o stave a perspektívach výskumu produkcií, spracovania a skladovania potravín v rurálnom prostredí v stredoveku a včasnom novoveku na Slovensku, potom nasledovala Tünde Lengyelová o stravovaní a kuchyni na šľachtických dvoroch v ranom novoveku. Prvý blok prednášok začal predstavením dvoch lokálnych vrcholnostredovekých hradov v blízkosti mesta Zvolen, a to Pustého hradu vo Zvolene (Ján Beljak, Michal Šimkovic) a hradu Peťuša (Noémi Beljak Pažinová, Radoslav Ragač). Následne boli prezentované zaujímavé referáty venujúce sa aktuálnej problematike. Vode na hradoch johanitského štátu v Egeide sa venoval Miroslav Plaček, prípadovú štúdiu o konzumácii mäsa na hrade Gýmeš prezentoval Mário Bielich v spoluautorstve so Zoltánom Vozákom, ohniská v kuchyniach Pražského hradu predstavili Miroslava Cejpková

Obr. 2. Prednášková sieň Technickej univerzity vo Zvolene.

a Magdaléna Biedermanová, Igor Prokhnenko sa zaoberal sortimentom potravinárskych výrobkov a podmienkami ich skladovania na zámkoch v severovýchodnej časti Hornej Tisy, sýpky na hrade v stredoveku priblížil Jiří Varhaník a prednáškový blok ukončili Tadeusz Grabarczyk a Olgierd Ławrynowicz s príspevkom o potravinách a spôsoboch ich skladovania na vojenských vozoch na konci 15. a na počiatku 16. storočia.

V utorok 19. septembra nasledoval druhý (päť referátov) a tretí (päť referátov) blok prednášok. Doobeda odzneli informácie o zásobovaní včasnostredovekého hradiska Mikulčice potravinami z úst Michaely Látkovej, širší kolektív pod vedením Michaely Látkovej a Márie Hajnalovej pripravil referát k otázke pôvodu a pestovania viniča na území Čiech, Moravy a Slovenska. Dieter Barz sa venoval hospodárskym aktivitám na stredovekých hradoch, Michal Slivka predstavil kláštornú kuchyňu v stredoveku a Jan Frolík s Janom Musilom na základe zistení z odpadových jám ukázali, ako sa žilo v Bohatej štvrti v stredovekej Chrudimi. Poobede sa dvojica Martin Miňo a Monika Fratričová venovala špecifickej forme skladovacích priestorov v renesancii na príklade mesta Krupina, Dagmar Frolíková a Sylvia Kaupová prezentovali stravu populácie pochovanej v 10. storočí v Prahe-Střešovicích na základe výsledkov analýz obsahu uhlíka a dusíka v kostiach a Milan Hanuliak priblížil vrcholnostredoveké objekty so skladovacou a spracovateľskou funkciou. Na záver dňa Kryštof Derner a Petr Hrubý riešili otázky poľnohospodárskej a potravinárskej produkcie stredovekých banícko-hutníckych komunít a zaujímavý posledný referát kolektívu Michal Wieszik, Tomáš Lepeška a Juraj Modranský sa zamýšľal nad lesnou pastvou na základe odrezkov stromov ako efektívneho spôsobu hospodárenia v stredoveku.

Tretí konferenčný deň (streda, 20. septembra) sa opäť uskutočnil doobedňajší (štvrtý, šesť príspevkov) a poobedňajší (piaty, osem referátov) blok príspevkov. Na začiatku vystúpil David Pajpík s prednáškou o potravinách ako predmetoch záujmu zbojníkov a ich odraz v súdnych sporoch v Čechách a na Morave v 14.–15. storočí. Nasledovala ho dvojica František Gabriel a Lucie Kursová, ktorí prezentovali nové objavy džbánovitých objektov v pieskovcovom podloží. Hradisko v Bugaju pri Kalwarii Zebrzydowskiej (južné Maľopolsko) a obliehanie zámku Barwałd v roku 1477 predstavil Michal Wojenka. Jozef Labuda poukázal na nové poznatky archeologického výskumu z historického jadra Banskej Štiavnice, Marián Samuel predstavil výsledky zisťovacieho výskumu v Kostole sv. Martina v Banke pri Piešťanoch a ešte pred obedom sa Bořivoj Nechvátal venoval johanitskej kúrii v Radomyšli u Strakoníc.

Tretí prednáškový deň poobede zahájil kolektív Martina Slámová, Pavel Hronček a Peter Jančura s environmentálnou históriou Horného Tisovníka od valašskej kolonizácie cez expanziu priemyslu až po súčasné opúšťanie vidieka. Nasledoval príspevok Jana Musila a Petra Netolic-

Obr. 3. Účastníci konferencie na exkurzii na Pustom hrade vo Zvolene.

kého, ktorí predstavili interdisciplinárnu analýzu zásobnej jamy z Vestce v okrese Chrudim. Maxim Mordovin prezentoval stolovú keramikou kohárovske hradov v 17.–18. storočí a Larisa Vinogradsky sa zaoberala stolovou keramikou 18. a 19. storočia z pohostinstva na námestí v Khmelniku v regióne Vinnitsa na Ukrajine. Po prestávke vystúpila Petra Šimončíčová Koóšová s referátom o lievikoch v keramickej produkcii vrcholného stredoveku, nasledoval ju Jaroslav Nemeš s príspevkom o drevených sudoch a ich využití pri skladovaní nápojov a potravín v stredovekom Uhorsku. Lýdia Chovancová predstavila varianty ochrany mníšskeho príbytku č. 3 zo Zoborského kláštora v Nitre a posledný referát kolektívu Markéta Augustýnová, David Černý, Ondřej Malina a Pavlína Schneiderwinklová sa zaoberal zaujímavými zisteniami k výrobe modrej kobaltovej farby v ranom novoveku. Podvečer sa na chodbe pred prednáškovou sieňou konala prezentácia posterov a vystavených materiálov.

Počas konferencie sa uskutočnili dve exkurzie. V utorok 19. septembra podvečer sa menšia časť účastníkov rozhodla pozrieť stredoveké a novoveké pamiatky v centre Zvolena s odborným výkladom a väčšia časť účastníkov sa vybrala na pešiu túru na vrcholnostredoveký hrad Peľuša v katastri obce Ostrá Lúka. Archeologický výskum a informácie o hrade v teréne poskytla Noémi Beljak Pažinová, ktorá na hrade realizuje výskum od roku 2011. Na lokalite sa uskutočnila odborná diskusia k nálezovým situáciám s odkrytými architektúrami. Účastníci sa jednoznačne zhodli v odporučení pokračovať v archeologickom výskume s cieľom objasniť nálezovú situáciu v južnej časti hradu. Po návšteve hradu pozvali Priaznivci Pustého hradu účastníkov na malé občerstvenie do drevenej koliby v chatovej oblasti Červený Medokýš vo Zvolene.

Celodenná odborná exkurzia sa konala vo štvrtok 21. septembra. V dopoludňajších hodinách boli navštívené dve významné sakrálne pamiatky: Kostol sv. Matúša v Zolnej a Kostol sv. Martina v Čeríne, ktorých pôvod siaha do stredoveku. Popoludní si účastníci konferencie prezreli areál jedného z najväčších a doposiaľ najkomplexnejšie skúmaných hradných areálov na Slovensku – Pustého hradu vo Zvolene, ktorý sa skladá z Horného (3,5 ha) a Dolného (0,7 ha) hradu. Aj napriek nepriazni počasia podali účastníkom konferencie odborný výklad predovšetkým dlhoročný vedúci výskumu Ján Beljak, historik Pavol Maliniak a stavebný historik Michal Šimkovic. Obohatením prehliadky hradu bola ukážka stredovekej kuchyne v dobovom oblečení, ktorá zapadla do témy konferencie. Po náročnom dni čakal účastníkov spoločenský večer v priestoroch jedálne Technickej univerzity vo Zvolene, ktorým sa ukončila na poznatky a zážitky bohatá konferencia vo Zvolene.

Ján Beljak, Noémi Beljak Pažinová